

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 77

(2004–2005)

Om lov om endring av straffeprosessloven (påtalemyndighet til sjef og assisterende sjef for Nye Kripos og assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste)

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 22. april 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen legger departementet fram forslag til endringer i straffeprosessloven § 55 første ledd om å føye til sjef og assisterende sjef for Nye Kripos samt assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste blant påtalemyndighetens tjenestemenn.

2 Bakgrunn for forslaget

Justisdepartementet fremmet 12. januar 2001 Stortingsmelding nr. 22 (2000–2001) *Politireform 2000 – et tryggere samfunn*. Stortinget behandlet forslaget 21. mars 2001, jf. Innst.S.nr. 241 (2000 – 2001). I kjølevannet av politireformen ble det også foretatt en bred gjennomgang av oppgavene til politiets særorganer med sikte på å klarlegge særorganenes fremtidige organisasjon og oppgaveportefølje. Begrunnelsen for dette var blant annet et ønske om en styrket nasjonal innsats mot alvorlig organisert kriminalitet.

I St.prp. nr. 1 (2003–2004) omtalte Justisdepartementet utredningen om organisering av særorganene fra prosjektgruppen som avga sin innstilling sommeren 2003. Justisdepartementet uttalte at det «ser at det er behov for at Politidirektoratet foretar

en bredere vurdering enn det som var mandat for prosjektgruppen». Derneft ble det gitt noen avklaringer i budsjettproposisjonen for å sikre en tilstrekkelig koordinert innsats mot organisert kriminalitet før endelig struktur fastlegges. I Budsjettinnstilling S. nr. 4 (2003–2004) støttet justiskomiteen Justisdepartementets avklaringer i budsjettproposisjonen, og uttalte at det er «viktig at arbeidet mot organisert kriminalitet på sentralt nivå blir avklart så fort som mulig».

En ny prosjektgruppe under ledelse av Politidirektoratet, og i samarbeid med riksadvokaten, har deretter vurdert hovedtrekkene i en ny organisasjonsløsning for en styrket innsats mot alvorlig organisert kriminalitet. Prosjektgruppen avga sin innstilling 15. april 2004, som ble etterfulgt av et begrenset høringsmøte.

På grunnlag av Politidirektoratets anbefalinger om prosjektgruppens innstilling, høringsmøtet og Riksadvokatens merknader fremmet regjeringen i St.prp. nr. 63 (2003–2004) forslag om at det med utgangspunkt i daværende Kriminalpolitisenralen skulle utvikles et nytt nasjonalt særorgan for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Stortinget ferdigbehandlet forslaget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, Innst.S. nr. 250 (2003–2004). Det nye særorganet fikk navnet Den nasjonale enheten for bekjempelse av organi-

sert og annen alvorlig kriminalitet (Nye Kripas). De viktigste nyskapingene i forslaget var at Nye Kripas skulle kunne etterforske og iretteføre saker som gjelder alvorlig organisert kriminalitet. Som følge av dette ble det foreslått at ledelsen i det nye særorganet gis påtalekompetanse på politimesternivå.

Nedleggelsen av Kriminalpolitisen og opprettelsen av Nye Kripas ble besluttet ved kgl. res. 24. september 2004.

Forslaget om å føye stillingen som assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste til påtalemyndighetens tjenestemenn har sin bakgrunn i det faktum at stillingen er nyopprettet, og den er derfor ikke omtalt i straffeprosessloven. Det er en forutsetning at stillingen på samme måte som sjefsstillingen skal utøve påtalemyndighet på politimesternivå innen Politiets Sikkerhetstjenestes myndighetsområde. Dette må skje gjennom en endring av straffeprosessloven § 55 første ledd.

3 Høringen

Justisdepartementet sendte den 17. februar 2005 på høring forslaget om å endre straffeprosessloven § 55 første ledd, slik at sjef og assisterende sjef for Nye Kripas vil høre til påtalemyndighetens tjenestemenn. Begrunnelsen var at endringen er nødvendig for at Nye Kripas skal kunne ivareta sine oppgaver med hensyn til etterforskning og påtale av straffesaker som gjelder organisert og annen alvorlig kriminalitet.

Høringsbrevet ble sendt til følgende høringsinstanser :

Riksadvokaten
Statsadvokatene
Politidirektoratet
Politidistriktene
Politiets særorganer
De tilsattes organisasjoner i politiet
Den norske Dommerforening
Den Norske advokatforening
Statsadvokatenes forening

Følgende høringsinstanser avga høringsuttalelse :

Riksadvokaten
Generaladvokaten
Nordland statsadvokatembeter
Politidirektoratet
Politiets Sikkerhetstjeneste
Økokrim
Politihøgskolen
Nye Kripas

Politiets data- og materieltjeneste
Oslo politidistrikt
Søndre Buskerud politidistrikt
Gudbrandsdal politidistrikt
Romerike politidistrikt

Ingen av høringsinstansene hadde innvendinger mot forslaget til den foreslåtte endring i straffeprosesslovens § 55 første ledd. *Riksadvokaten* og *Politidirektoratet* fremsatte imidlertid noen tilleggssforslag, jf. nærmere om dette under punkt 4.

4 Nærmere om forslagets innhold og begrunnelse

4.1 Innledning og gjeldende rett

Bakgrunnen for opprettelsen av Nye Kripas var blant annet å styrke kampen mot alvorlig organisert kriminalitet. Målet er at Nye Kripas opparbeider spisskompetanse på saksfeltet, for derved å kunne bidra til ytterligere å forbedre politiets innsats mot den voksende organiserte kriminaliteten som ofte er internasjonalt preget, og som innebærer en alvorlig trussel mot samfunnsverdier. Nye Kripas skal ikke bare drive kriminaletterretning, men også etterforske og iretteføre straffesaker som gjelder alvorlig organisert kriminalitet, som særlig synes å egne seg for behandling utenfor et politidistrikt. Påtalekompetanse er derved en nødvendig forutsetning for at Nye Kripas skal kunne utføre disse oppgavene.

Straffeprosessloven § 55 inneholder en opplysning over påtalemyndighetens tjenestemenn, og gir derved anvisning på hvilke stillinger som er tillagt påtalemyndighet. I tillegg kan Kongen i henhold til bestemmelsens annet ledd bestemme at en politilembets- eller tjenestemann som nevnt i første ledd nr. 3 skal tilhøre påtalemyndigheten selv om vedkommende ikke har juridisk embetseksamen. Det samme gjelder for tjenestemenn ved Statens innkrevingssentral.

Siden sjefen og assisterende sjef for Nye Kripas ikke er nevnt i straffeprosessloven § 55, kan disse i dag i utgangspunktet ikke utøve påtalemyndighet. På bakgrunn av at Nye Kripas ble opprettet allerede fra 1. januar 2005 har riksadvokaten i forståelse med Justisdepartementet ved brev av 28. desember 2004 truffet nødvendige midlertidige beslutninger med hjemmel i straffeprosessloven § 59, som vil gjelde frem til endringene i straffeprosessloven og påtaleinstruksen trer i kraft. Vedrørende påtalekompetanse har riksadvokaten blant annet truffet følgende beslutning:

«Sjef og assisterende sjef ved enheten har påtalekompetanse som politimester. Politiinspektører, politiadvokater og politifullmektiger ved enheten har påtalekompetanse forutsatt at de har juridisk embetseksamen og gjør tjeneste i stilling som er tillagt påtalemyndighet, jf. straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3. Sjefen for Nye Kripos avgjør i samråd med riksadvokaten hvilke stillinger som skal være tillagt påtalemyndighet.»

På grunn av denne og riksadvokatens øvrige beslutninger var Nye Kripos i stand til å utføre sine oppgaver fra tidspunktet for opprettelsen. Riksadvokaten ga i nevnte brev imidlertid klart uttrykk for at det bør gis permanente bestemmelser om blant annet påtalekompetanse for personellet ved Nye Kripos.

4.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotat ble det foreslått en endring av straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3, slik at også sjef og assisterende sjef for Nye Kripos føyes til i oppregningen av påtalemyndighetens tjenestemenn. Begrunnelsen for forslaget var at en slik endring er en nødvendig forutsetning for at Nye Kripos skal kunne utøve sine funksjoner i samsvar med beslutningen som ble truffet gjennom kgl. res. av 24. september 2004 om opprettelsen av den nye enheten. Utover dette ble det gjort rede for bakgrunnen og begrunnelsen for forslaget, jf. det som ble sagt under punkt 2 og 4.1.

I tillegg ble det foreslått endringer i påtaleinstruksen, herunder et nytt kapittel 37 i påtaleinstruksen med bestemmelser om saker som gjelder bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Bestemmelsene i kapittel 37 gir nærmere anvisning på spørsmål knyttet til Nye Kripos ansvarsområde, påtalekompetanse, kriterier for når en sak skal etterforskes ved enheten, hvilke forbrytelser begått i utlandet som vil høre inn under enheten mv. Utover dette ble det foreslått et nytt kapittel 38 i påtaleinstruksen om et nytt nasjonalt statsadvokatembete, som skal regulere grunnlaget og den saklige kompetansen for det nye, nasjonale statsadvokatembete for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Embetet vil etter forslaget ha ansvaret for påtalebehandling og påtaleledelse på statsadvokatsnivå av straffesaker som etterforskes av Nye Kripos.

4.3 Høringsinstansenes syn

Ingen av høringsinstansene hadde innvendinger mot forslaget om endring av straffeprosessloven

§ 55 første ledd nr. 3. Høringsinstansenes merknader til forslag om endringer i påtaleinstruksen vil departementet ikke komme nærmere inn på her.

Riksadvokaten bemerket imidlertid at assisterende sjef for PST muligens burde vært nevnt i oppregningen.

Politidirektoratet gjorde oppmerksom på at en del bestemmelser i straffeprosessloven og påtaleinstruksen legger avgjørelse i påtalespørsmål til politimesteren. Det bør derfor vurderes om det bør fremgå klart av de aktuelle bestemmelsene i straffeprosessloven og påtaleinstruksen om dette er funksjoner som også skal tilligge Nye Kripos. I tillegg viste direktoratet til at gradsbenevnelser politiadjuvant er erstattet med politiadvokat og følgelig bør sløyfes fra opplistingen i straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3.

4.4 Departementets vurdering

Departementet går inn for å endre straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3 i samsvar med det som var foreslått i høringsnotatet. Departementet foreslår derved å føye til sjef og assisterende sjef for Nye Kripos i oppregningen av påtalemyndighetens tjenestemenn i straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3.

Departementet er enig i riksadvokatens forslag om å føye til assisterende sjef i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) i oppregningen. Denne stillingen er nyopprettet og derfor ikke nevnt i bestemmelsen. Ved opprettelsen av stillingen var det en forutsetning at den på samme måte som sjefsstillingen skal utøve påtalemyndighet på politimesternivå innen PSTs myndighetsområde.

Når det gjelder politidirektoratets merknader med henblikk på om enkelte funksjoner som i straffeprosessloven og påtaleinstruksen er tillagt politimesteren også skal tilligge Nye Kripos, er departementet enig i at disse spørsmålene bør avklares i regelverket. Det er en klar forutsetning at sjef og assisterende sjef for Nye Kripos på samme måte som sjef og assisterende sjef for PST skal ha påtalekompetanse på politimesternivå, noe som innebærer at disse kan utøve de funksjonene som i straffeprosessloven er tillagt politimesteren. Eksempler på dette er adgangen til å gi ordre om å iverksette kommunikasjonskontroll i hastesaker og til å begjære anke, jf. henholdsvis straffeprosessloven §§ 216d og 68. Departementet antar imidlertid at det er mest hensiktsmessig med en regulering i påtaleinstruksen.

Departementet er utover dette enig i at gradsbetegnelsen politiadjuvant bør sløyfes fra opplistingen

i straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3, idet den ble erstattet med politiadvokat.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Opprettelsen av Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Nye Kripos) ble omtalt i St.prp. nr.63 (2003–2004) tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2004. Stortinget ble her orientert om hovedtrekkene for den nye organisasjonsløsningen under «Andre saker», dvs. som ikke hadde bevilgningsmessige konsekvenser. Et flertall i Stortinget tok dette til orientering, jf. Innst.S nr. 250 (2003–2004). Departementet forutsetter at utgiftene i 2005 dekkes innenfor tildelt budsjett.

6 Merknader til paragrafen

For at Nye Kripos skal kunne utføre sine oppgaver når det gjelder etterforskning og påtale av straffbare

forhold som gjelder organisert og annen alvorlig kriminalitet er det nødvendig å ta inn sjef og assisterende sjef for Nye Kripos i oppregningen av påtalemyndighetens tjenestemenn i § 55 første ledd. Det er forutsatt at disse stillingene tillegges påtalemyndighet på politimesternivå.

Stillingen som assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste er nylig opprettet. Det er en forutsetning at denne stillingen skal tillegges påtalemyndighet på politimesternivå, og den må derfor også tas inn i oppregningen av påtalemyndighetens tjenestemenn.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endring av straffeprosessloven (påtalemyndighet til sjef og assisterende sjef for Nye Kripos og assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste)

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endring av straffeprosessloven (påtalemyndighet til sjef og assisterende sjef for Nye Kripos og assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endring i straffeprosessloven (påtalemyndighet til sjef og assisterende sjef for Nye Kripas og assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste)

I

I straffeprosessloven av 22. mai 1981 nr. 25 gjøres følgende endringer:

§ 55 første ledd nr. 1 til 3 skal lyde:

Påtalemyndighetens tjenestemenn er:

1. riksadvokaten og den assisterende riksadvokaten,
2. statsadvokatene, statsadvokatfullmektigene og hjelpestatsadvokatene,

3. politimestrene, visepolitimestrene, sjefen og den assisterende sjefen for Politiets Sikkerhetstjeneste, sjefen og den assisterende sjefen for Nye Kripas, politiinspektørene, *politiadvokatene*, og politi-fullmektigene for så vidt de har juridisk embets-eksamen og gjør tjeneste i embete eller stilling som er tillagt påtalemyndighet,

II

Endringene trer i kraft straks.
